

Kroniek van een aangekondigde hold-up

[REËLE ECONOMIE DEEL 3 | BANKWIJZER - ONDERZOEK]

Europa wil het verpakken en verhandelen van hypotheekleningen promoten. Alleen veroorzaakte precies die praktijk de bankencrisis in 2008. Onze beleidsmakers hebben duidelijk geen lessen getrokken uit het verleden, integendeel zelfs.

Frank Vanaerschot | 3 december 2015

Kroniek van een aangekondigde hold-up

Europa wil het verpakken en verhandelen van hypotheekleningen promoten. Alleen veroorzaakte precies die praktijk de bankencrisis in 2008. Onze beleidsmakers hebben duidelijk geen lessen getrokken uit het verleden, integendeel zelfs.

Frank Vanaerschot | 3 december 2015

In de nasleep van de aanslag in Parijs merkte [Slavoj Zizek](#) op dat de aandacht in Europa verschoven is van “radicaal emancipatorische bewegingen (Syriza, Podemos) in de eerste helft van het jaar, naar het humanitaire niveau van de vluchtelingen crisis die in september losbrak. Op 13 november is ook dit thema (dat op een algemeen niveau nog naar socio-economische kwesties verwijst) weggevaagd voor een simpele oppositie van alle democratische krachten die een meedogenloze strijd voeren tegen terroristen.” Maar vergis u niet, economische hervormingen met een grote impact op ons leven blijven doorgevoerd worden door en voor Europeanen, we praten er alleen niet meer over. Een van die hervormingen tart alle verbeelding: Europa wilt het verpakken en verhandelen van hypotheekleningen promoten. Het gaat wel degelijk om hetzelfde handeltje dat de crisis van 2008 veroorzaakt heeft. Op 3. December organiseerde de lobby voor financiële markten in Europa (AFME) [een groot lobby event](#) in Brussel dat voorstanders van verpakte hypotheekleningen uit beleid en industrie samenbrengt.

In de aanloop naar 2008 werden Amerikaanse hypotheekleningen op industriële wijze herverpakt tot financiële producten die aan investeerders verkocht werden over de hele wereld. Ze werden aanvankelijk als veilig en winstgevend beschouwd, maar weinig mensen hadden door dat in die producten heel wat huisleningen zaten die toegekend waren aan mensen die leningen niet konden terugbetalen. Eens dit ook effectief op grote schaal gebeurde, werd de winst van de investeerders in Amerikaanse huisleningen plots een aanzienlijk verlies en heel wat banken gingen onderuit. De techniek van het verpakken en doorverkopen van leningen werd voor de crisis voorgesteld als een briljante manier om risico te spreiden, de praktijk wees uit dat iedereen met elkaar verstrengeld was door dit handeltje en het risico zich net extreem geconcentreerd had.

Europese beleidsmakers weten dat ze verpakte huisleningen niet zomaar met veel bombarie terug kunnen promoten. De voorgestelde richtlijnen om dit handeltje terug te

laten floreren zitten netjes verpakt in de kapitaalmarktunie, het prestigeproject van Jonathan Hill, de commissaris voor financiële markten die in een vroeger leven een lobbykantoor uitbaatte. De kapitaalmarktunie maakt op zijn beurt weer deel uit van het 5 presidents report, een plan van Juncker (Europese Commissie), Draghi (ECB), Dijsselbloem (Eurozone), Tusk (Europese Raad) en Schultz (Europees parlement) om de Europese Economische en Monetaire Unie te consolideren. De Nederlandse financiële geograaf Ewald Engelen heeft dit [toxische voorstel netjes terug uitgepakt](#).

Schaduwbankieren

De reden die de Commissie aanhaalt om een kapitaalmarktunie op te richten is dat Europa trager uit het economische dal klimt dan de VS. Bij ons is de economie vooral afhankelijk van bankfinanciering, terwijl in de VS financiering meer vanuit andere investeerders in de markt gebeurt. Banken zijn nog altijd bezig te bekomen van de crisis en lenen minder. Daarom moeten we ook in Europa financiering via de markt

stimuleren. Daar zouden vooral KMO's beter van worden. Zoals bij de discussie over TTIP, worden KMO's ook hier symbolisch opgevoerd zoals de pandaberen van de klimaatdiscussie. Het woord KMO komt maar liefst 49 keer voor in het voorstel van de Europese Commissie. Ondertussen zou Commissaris Hill zelf al [toegegeven hebben](#) niet te weten hoe KMO's er beter van gaan worden.

De disney-lezing van dit verhaal doet denken dat de Europese Commissie van de Europese financiële markten een crowdfundingfestijn gaat maken. Het lijkt echter meer op een rijk van schaduwbankieren.

Concreet gaat het voorstel immers helemaal niet om financiering buiten banken om, maar om het opwaarderen van securitiseren: het verpakken en verkopen van leningen door, jawel, banken. Volgens de Europese Commissie is dat goed voor de groei van de reële economie. In 2008 was de meerderheid van de verpakte leningen hypotheekleningen, leningen aan KMO's waren eerder een uitzondering. Hypotheekleningen zijn een meer gestandaardiseerde vorm van kredieten, waardoor het eenvoudiger en winstgevender is ze te verhandelen. De Commissie legt helemaal niet uit wat ze gaat doen opdat dit nu anders zou worden.

En waarom leningen herverpakken nu minder gevaarlijk zou zijn dan in 2008 is ook weinig geloofwaardig. De Europese Commissie heeft een label met criteria bedacht waaraan de handel in leningen aan moet voldoen, maar dit label pakt alleen de allerergste excessen aan. Het gros van de herverpakte leningen in 2008 zou nu ook een label krijgen.

Risico bij belastingbetaler

Daarnaast oppert de Commissie ook dat er in Europa veel minder wanbetalingen waren op hypotheekleningen dan in de VS. Hier is het belangrijk het verschil in de wetgeving in de VS en de EU mee in rekening te brengen. In de EU is de schuldeiser beschermd tegen wanbetalingen op een hypotheeklening, terwijl in de VS een schuldenaar en bewoner van het huis meestal uit het contract kan stappen en er een feitelijke wanbetaling plaatsvindt. Als dit fenomeen weidverspreid is, heeft het een grote impact op gesecuritiseerde leningen. De verzorgingsstaat is ook groter in Europa, waardoor men beter in staat is hogere huisprijzen aan te kunnen. Hierdoor komt het risico voor hypotheekleningen via het rechtssysteem en de welvaartstaat bij de belastingbetaler terecht.

Bovendien wijst het feit dat individuele securitiseringen meer hun waarde hebben behouden er niet op dat de huishoudens, KMO's en nationale economiën er beter van worden. Securitiserings heeft bijgedragen tot sterke stijgingen van de huizenprijzen en vastgoedzeepbellen, voornamelijk in Spanje, Ierland en Nederland. Toen die zeepbel spatte, moesten huishoudens in Spanje, Nederland en Ierland hun consumptie-uitgaven terugdringen omdat hun huis minder waard was geworden, maar hun lening op basis van een hogere prijs wel doorliep. Samen met nadruk op besparingsbeleid heeft dit de recessie van Europese economiën onnodig verlengd. In eigen land is het schuldniveau van gezinnen [hoger dan ooit](#), 80 procent ervan zijn hypotheekschulden en de huizenprijzen zijn blijven stijgen in ons land.

Noord-Europese banken azen op Griekse hypotheek

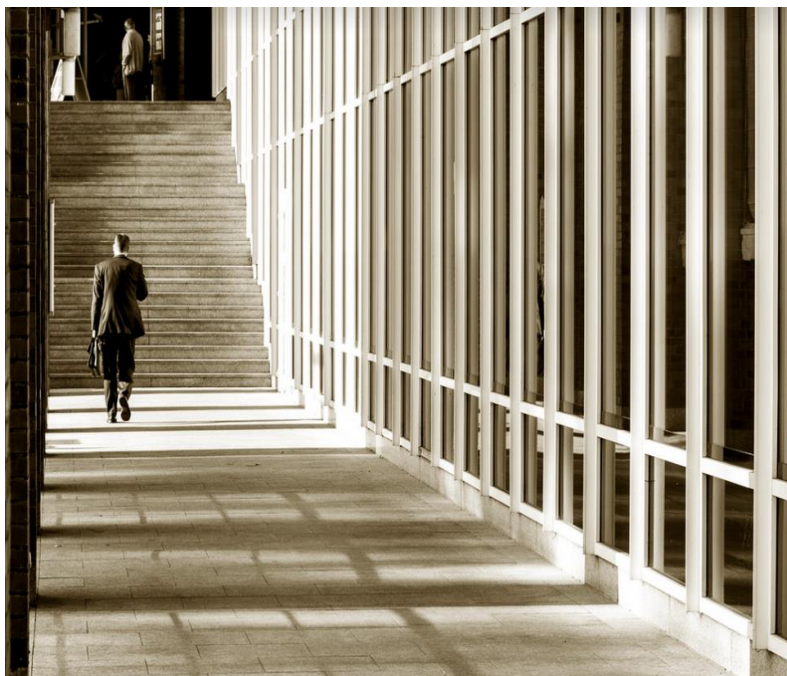
Maar het rommelt altijd een beetje meer in Griekenland, waar tot voor kort heel wat gezinnen als Europese uitzondering beschermd worden tegen hypotheekschuldeisers. Dat leed enkele weken geleden tot strubbelingen tussen Europese schuldeisers en de Griekse regering. Europa eiste dat Griekenland zowat iedere wanbetaler uit zijn huis zet. Een vriend uit Griekenland gaf me het voorbeeld van een gezin dat een huis kocht toen de man 1200 euro verdiende en de vrouw 800. Hun hypotheek bedroeg 800 euro. Toen

kwam de crisis, werd de vrouw ontslagen en het loon van de man gehalveerd. En dat is een goed scenario. In veel gevallen is iedereen in het gezin zijn job kwijt en moeten ze rondkomen van het pensioen van een familielid.

Deze maatregel was de voorwaarde om Europese leningen vrij te maken die dienen om Griekse banken nog maar eens te redden. Het bizarre is dat Griekse banken zelf [niet happig zijn](#) om huizen van wanbetalers in bezit te krijgen. Het zou grote verliezen veroorzaken en slecht zijn voor de huizenmarkt.

De bescherming voor gezinnen werd uiteindelijk teruggebracht tot gezinnen met een jaarinkomen tot 23000 euro en daarmee heeft Europa de Grieken een eind verder op weg gezet richting bescherming van schuldeisers. Bescherming van schuldeisers is namelijk een van de voorwaarden die de Commissie wilt opleggen om hypotheekleningen te kunnen verhandelen. Ewald Engelen [vermoedt](#) dat Noord-Europese banken op de Griekse hypotheekleningen azen.

De voornaamste drijfveer voor de kapitaalmarktunie lijkt het terugdringen van kapitaaleisen te zijn. In het [vorige artikel](#) gaf ik al aan hoe de nieuwe regulering rond kapitaaleisen tekortschiet. Een lichtpuntje in die nieuwe regels is dat banken meer kapitaal moeten aanhouden voor leningen die ze herverpakken en verkopen. Hierdoor

werd deze handel minder winstgevend en viel stil. Nu wil men die kapitaaleisen terug verlagen. Kortom: Herverpakte hypotheekleningen die aan de basis lagen van de grootste financiële crisis ooit, zullen opnieuw als een investering met een laag risico beschouwd worden zodat banken hun herverpakkingsindustrie terug winstgevend kunnen laten draaien.

[Photo: Mark Brüneke](#)

Weapons of mass destruction

Reken daar nog bij dat bij sommige grootbanken ook andere toxische financiële producten bij sommige grootbanken nog steeds in grote hoeveelheden terug te vinden zijn. Grootinvesteerder Warren Buffet noemde derivaten 'Weapons of mass destruction'. Bij BNP Paribas bestond in 2014 20% van heel hun balans uit derivaten, bij Deutsche Bank is het zelfs 37%. Dit zijn twee van de grootste banken in Europa.

In deze instabiele en toxische omgeving zal in januari de bankenunie van kracht worden in Europa. Die maatregel heeft als doel banken zelf te laten betalen als het foutloopt. Het probleem is dat er veel te weinig geld in het reddingsfonds van de banken zal zitten. Als een grote bank in de problemen komt zou het fonds zeer snel uitgeput zijn en verliezen veroorzaken bij andere banken. Bovendien zullen volgens de nieuwe regels na de aandeelhouders en (bepaalde) schuldeisers van de bank ook de spaarders moeten betalen als een bank omvalt (het bedrag boven de depositogarantie van de overheid: 100.000 euro). Daarna zou u indien dit zich voordoet opnieuw aan de beurt komen als belastingbetaler.

We weten ondertussen goed wat de oorzaken waren van de vorige crisis. Bankiers doen hun lobbywerk, maar vooral beleidsmakers hebben hardnekkig geweigerd de nodige lessen te trekken. Zij vertegenwoordigen ons niet, ze vormen een bedreiging voor ons.

